

**Gymnázium Slovanské náměstí Brno
(čtyřletý vzdělávací program)**

HISTORIE

Používané zkratky:

UP – učební plán

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

RVP G – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

ŠVP – školní vzdělávací program

OSZ – vyučovací předmět Občanský a společenskovední základ

PT RVP ZV – průřezová témata Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

PT RVP G – průřezová témata Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia

Charakteristika vyučovacího předmětu:

Obsahové vymezení:

Vyučovací předmět Historie realizuje obsah vzdělávacího oboru Dějepis RVP G.

Vyučovací předmět Historie přináší základní poznatky o konání člověka v minulosti. Jeho hlavním posláním je kultivace historického vědomí žáků a předávání historické zkušenosti. Důležité je zejména poznávání dějů, skutků a jevů, které zásadním způsobem ovlivnily vývoj společnosti a promítly se do obrazu naší současnosti. Důraz je kladen především na dějiny 19. a 20. století, kde leží kořeny většiny současných společenských jevů. Vyučovací předmět významně uplatňuje zřetel k základním hodnotám evropské civilizace. Podstatné je rozvíjet časové a prostorové představy i empatie, které umožňují žákům lépe proniknout k pochopení historických jevů a dějů. Žáci jsou vedeni k poznání, že historie není jen uzavřenou minulostí ani shlukem faktů a definitivních závěrů, ale je kladením otázek, jimiž se současnost prostřednictvím minulosti ptá po svém vlastním charakteru a své možné budoucnosti. Obecné historické problémy jsou konkretizovány prostřednictvím zařazování dějin regionu i dějin místních.

Ve svém vzdělávacím obsahu předmět propojuje a využívá obsah tematických celků vyučovacích předmětů Občanský a společenskovední základ, Umění a kultura. Přesahy vyučovacího předmětu se promítají i do jiných vzdělávacích oblastí. Tematické celky vyučovacího předmětu Historie mají přímou vazbu zejména na společenskovední část vyučovacího předmětu Geografie, který je v zájmu zachování jeho celistvosti umístěn ve vzdělávací oblasti Člověk a příroda.

Časové a organizační vymezení:

Hodinová dotace v jednotlivých ročnících: 2 – 2 – 2 – 2

Vyučovací předmět Historie je v učebním plánu gymnázia dotován celkově 8 hodinami, přičemž ve všech ročnících jsou zařazeny 2 vyučovací hodiny. Ve vyšších ročnících (3. a 4.) bude hodinová dotace předmětu Historie posílena o nabídku specializovaných a nadstavbových volitelných seminářů, jež si mohou zvolit uchazeči o školní část maturitní zkoušky, či zájemci o studium humanitních oborů na vysoké škole.

Používané metody a formy práce:

- frontální výuka
- projektová výuka
- týmová a skupinová práce
- samostatná práce s textem a literaturou
- besedy, přednášky a diskuse s odborníky
- exkurze do institucí, jejichž činnost odpovídá náplni jednotlivých témat (archiv, muzeum, galerie, architektonické památky...)

Do vyučovacího předmětu Historie jsou mezipředmětové vazby a přesahy s těmito vyučovacími předměty:

Umění a kultura – dějiny umění a kultury

Český jazyk a literatura – středověké písemnictví u nás a v Evropě

Český jazyk a literatura – česká exilová a literatura a literární tvorba domácího disentu

OSZ – podstata vzniku a vývoje lidských a občanských práv

OSZ – podstata vzniku a vývoje totalitních a demokratických politických ideologií

Do vyučovacího předmětu Historie jsou integrována tato průřezová témata RVP G:

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (Globalizační a rozvojové procesy, Humanitární pomoc a mezinárodní rozvojová spolupráce, Žijeme v Evropě)

Výchovné a vzdělávací strategie:

Vyučovací předmět plní dané cíle RVP ZV i G tím, že vede žáky k:

- rozvíjení zájmu o současnost a minulost vlastního národa i jiných kulturních společenství, utváření a upevňování vědomí příslušnosti k evropské kultuře
- odhalování kořenů společenských jevů, dějů a změn, promýšlení jejich souvislosti a vzájemné podmíněnosti v reálném a historickém čase
- hledání paralel mezi minulými a současnými událostmi a jejich porovnávání s obdobnými či odlišnými jevy a procesy v evropském a celosvětovém měřítku
- utváření pozitivního hodnotového systému opřeneho o historickou zkušenost
- rozlišování mýtů a skutečnosti, rozpoznávání projevů a příčin subjektivního výběru a hodnocení faktů i ke snaze o objektivní posouzení společenských jevů současnosti i minulosti
- vytváření schopnosti využívat jako zdroj informací různorodé verbální i neverbální texty historického charakteru

- rozvíjení orientace v mnohotvárnosti historických faktů
- úctě k vlastnímu národu i k jiným národům

V rámci vyučovacího předmětu Historie vede učitel žáka k osvojení klíčových kompetencí těmito metodami a strategiemi:

Kompetence k učení

Učitel:

- zadáváním domácích úkolů a jejich důslednou kontrolou vede žáky k tomu, aby samostatně vyhledávali, shromažďovali, třídili informace rozšiřující nebo upřesňující dané probírané téma
- rozbořem jednoduchých historických textů motivuje žáky, aby získané informace dokázali podrobit jednoduché historické analýze, čímž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování některých témat
- v rámci zpracování těchto produktů vede žáky k seznámení se nenásilným způsobem s odbornou historickou literaturou, odbornými studiemi a časopisovými články, aby dokázali efektivně využívat jejich informační potenciál
- pravidelným zařazováním ukázek, zadáváním úkolů vede žáky ve vyšších ročnících k vytváření esejů a samostatných projektů spojených s prezentací své práce před spolužáky, čímž je současně rozvíjena i kompetence komunikativní
- pomáhá žákům vybrat určité historické téma, které bezprostředně souvisí s probíraným historickým jevem, které následně žáci v menších pracovních skupinách zpracovávají a ve skupinách konzultují získané poznatky
- pravidelnou prací s odbornou literaturou, odbornými časopisy a jinými zdroji motivuje žáky k tomu, aby využívali různé zdroje informací, a společně pak vytvářejí kompletní informaci, kterou pak prezentují svým spolužákům
- vede žáky k zaujímání stanovisek z různých zdrojů informací – odborná literatura, články v odborných historických časopisech, ale i v časopisech laických či v denním tisku, internetové odkazy atd., následně porovnávají jejich informační přínos
- prací s učebnicí i jinými zdroji vede žáky k získávání poznatků, historických jevů a událostí a k jejich správnému zařazování v čase a prostoru, čímž dosáhne toho, že se žáci orientují v základních historických pojmech, které jsou schopni uplatnit a aplikovat i v rámci mezipředmětových vztahů

Kompetence k řešení problémů

Učitel:

- pravidelně zařazuje do hodin samostatnou práci žáků, která vede k samostatnosti při řešení problematických úloh
- připravuje otázky, které bezprostředně souvisí s daným úkolem a žáci na základě informací, které vyhledávají v textu např. původního historického pramene, případně části textu z odborné historické literatury či odborného článku na ně následně odpovídají písemnou či ústní formou, čímž prohlubují nejen své historické znalosti, ale také schopnosti orientace v textu a hledání relevantních odpovědí na zadané otázky
- pravidelným zadáváním referátů, domácích úkolů, řízeným dialogem povzbuzuje žáky k tomu, aby samostatně řešili problémové otázky a byli schopni navrhnout způsoby jejich řešení

- pravidelně zařazuje do hodin práci s dějepisnými mapami a atlasy, a tím vede žáky k získání historicko-geografických souvislostí a prostorové orientace

Kompetence komunikativní

Učitel:

- předává rozšiřující poznatky formou výkladu i pomocí upřesňujících otázek a motivuje žáky tak, že sami dokáží vyhledat potřebné historické informace
- vybírá aktuální témata, k nimž žáci vyhledávají podklady k vysvětlení určitých historických souvislostí, a vede tím žáky k poznání a uvědomění si vazeb mezi minulostí, současností a budoucností
- pomáhá žákům v hodinách zpracovat získaná fakta a odlišit informace podstatné od nepodstatných v souvislosti se zpracovávaným úkolem
- radí žákům, jak získané poznatky srozumitelně, spisovně a odborně prezentovat, argumentovat a obhajovat své závěry v řízené diskusi
- umožňuje žákům při prezentaci jejich prací používat názorné pomůcky a výpočetní techniku a vede je tak k efektivnímu prezentování svých zjištění a názorů
- učitel navozuje v hodinách přátelskou atmosféru, čímž podporuje podnětnou komunikaci a tvořivost žáků

Kompetence občanská

Učitel:

- pravidelným hodnocením, rozborem a kontrolou domácích úkolů motivuje žáky, aby dle stanovených termínů tyto úkoly vypracovávali
- zadáváním projektů a termínovaných úkolů vede žáky k rozvoji autonomního učení
- porovnáváním historických událostí, filozofií jednotlivých etap a osudů jedinců vede žáky k pochopení a uvědomění si lidské důstojnosti jedince
- frontálním rozborem, formální či neformální diskusí vede žáky k tomu, aby dokázali zaujmout samostatný postoj k některým závažným otázkám ekonomickým, sociálním, kulturním a historickým a aby si uvědomili etické, kulturní a duchovní hodnoty zanechané předchozími generacemi

Kompetence sociální a personální

Učitel:

- při skupinové práci definuje zcela jasně úkol verbální či písemnou formou a vede žáky k dodržení předem stanovených požadavků a pravidel
- rozděljuje žáky do pracovních skupin, v nichž se žáci učí spolupracovat na zadaném úkolu ve skupinách, čímž rozvíjí týmovou práci a principy spolupráce
- pravidelnou debatou se žáky a jejich soustavným vybízením k vyjádření vlastního názoru či stanoviska stimuluje žáky k tomu, aby dokázali reagovat na vnější diskusní podněty
- vlastním zaujímáním konkrétních stanovisek vede žáky k tomu, že jsou schopni nejen sdílet či přetvářet názory ostatních i respektovat odlišné názory

[...]

Tabulka č. 1

4. ročník

ŠKOLNÍ VÝSTUPY	UČIVO	PŘESAHY A VAZBY POZNÁMKY
<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> – popíše a vysvětlí vznik, vývoj a rozpad bipolárního světa – objasní a zhodnotí vojenská, politická a hospodářská seskupení z doby „studené války“ – vysvětlí vzájemné vztahy obou politických bloků – objasní důvody a průběh nejvýznamnějších konfliktů vzniklé v důsledku bipolárního rozdělení světa – vysvětlí základní problémy vnitřního vývoje zemí západního a východního bloku – charakterizuje vnitřní vývoj a vzájemné vztahy USA a SSSR i jejich odraz ve střední Evropě a u nás – porovná a vysvětlí způsob života a chování v demokratických a totalitních společnostech – objasní podstatu integrace demokratické části Evropy, vysvětlí lidská práva v kontextu evropské kulturní tradice a popíše úlohu a pravomoci základních institucí sjednocující se Evropy – objasní rozpad koloniální soustavy a problémy vývoje postkoloniálních rozvojových zemí – vysvětlí vliv islámské a dalších neevropských kultur na současný svět – vymeze a objasní základní (globální) problémy soudobého světa a možnosti jeho dalšího vývoje – vysvětlí cestu poválečného demokratického Československa ke komunistickému převratu v únoru 1948 a objasní vznik a vývoj totalitního režimu v socialistickém Československu (společenské čistky a politické procesy, „svobodná“ šedesátá léta, období normalizace, cestu k demokracii a vývoj Československa po roce 1989) – charakterizuje vývoj a současný stav v „postkomunistických“ zemích po pádu komunistických režimů 	<p>Soudobé dějiny – Evropa a svět po druhé světové válce</p> <p>(Evropa a svět po druhé světové válce, „studená válka“ a poválečné mocenské konflikty; východní blok – Československo jako součást východního bloku; Euroatlantický západní blok – euroatlantická spolupráce a vývoj demokracie; životní podmínky na obou stranách „železné opony“; rozpad koloniální soustavy; pád komunistických režimů; globální problémy moderní společnosti)</p>	<p>4. ročník</p> <p>Průřezová témata:</p> <p>Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech</p> <ul style="list-style-type: none"> – Globalizační a rozvojové procesy – Humanitární pomoc a mezinárodní rozvojová spolupráce – Žijeme v Evropě <p>globální problémy moderní společnosti – prolíná se s vyučovacím předmětem Občanský a společenskovední základ – širší tematický celek „Mezinárodní vztahy – globalistika“</p> <p>Mezipředmětová vazba na: Umění a kultura – dějiny umění a kultury</p> <p>OSZ – podstata vzniku a vývoje totalitních a demokratických politických ideologií Český jazyk a literatura – česká exilová a literatura a literární tvorba domácího disentu</p>

[...]

Tabulka č. 2

Školní výstup	učivo	Přesahy a vazby, poznámky
<ul style="list-style-type: none"> – vymezi a objasní základní (globální) problémy soudobého světa a možnosti jeho dalšího vývoje – vyjmenuje a objasní některé vývojové procesy probíhající v určitých historických etapách a v různých regionech ve vztahu k současné celosvětové globální situaci 	<p>globální problémy moderní společnosti</p> <p>nerovnoměrný hospodářský vývoj světa – kolonialismus</p> <p>vývoj jednotlivých světových velmocí na přelomu 19. a 20. století</p>	<p>Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech</p> <ul style="list-style-type: none"> – Globalizační a rozvojové procesy – globální problémy moderní společnosti – prolíná se s vyučovacím předmětem <i>Občanský a společenskovědní základ – širší tematický celek Mezinárodní vztahy – globalistika</i>

Komentář

Ukázka zpracování Charakteristiky vyučovacního předmětu v obsahovém vymezení jasně deklaruje hlavní poslání a cíle, které má vyučovací předmět Historie splňovat. Jedná se také o názornou ukázkou toho, že pokud škola více vyhovuje název vyučovacního předmětu Historie, je možné ho v ŠVP uplatnit. Tento vyučovací předmět je vnímán jako prostředí pro kultivaci a předávání historické zkušenosti a že historie není něčím uzavřeným, ale naopak, že přesahuje do současnosti. Důraz je také položen na přesahy a vazby do jiných vzdělávacích oborů a oblastí.

Velmi podnětným způsobem jsou rozpracovány výchovné a vzdělávací strategie, kterými je srozumitelně řečeno jak a čím bude vyučující ve výuce uplatňovat postupy vedoucí k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí u žáků. Žáci jsou vedeni především k tomu, aby dokázali získávat a zpracovávat informace z nejrůznějších informačních zdrojů a následně je také adekvátním způsobem dokázali prezentovat. Efektivně organizovat vlastní učení a spolupracovat na zadané práci ve skupině i mimo ni.

V koncepci školních výstupů je jasně patrná tendence k prohlubování pochopení některých dějinných souvislostí, zejména tehdy, má – li žák určité procesy, jevy a fakta zdůvodnit, zhodnotit a prokázat orientaci v určitém problému.

V ukázce učebních osnov pro 4. ročník (tabulka č. 1) je žlutě podbarvena horizontální rovina mezi školními výstupy – učivem – a tematickými okruhy průřezových témat s odkazem na vazbu s Občanským a společenskovedním základem. Ukázka č. 2 představuje vybraný příklad konkrétního propojení všech částí učebních osnov v ŠVP. Červeně je naznačena cesta, jak je možné s výstupy a učivem dále pracovat.